

**ОТНОСНО ВРЪЗКАТА „АМОРТИЗАЦИЯ –
ОБРАЩАЕМОСТ – ЕФЕКТИВНОСТ ОТ
ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ДЪЛГОТРАЙНИТЕ
МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ“**

Проф. д-р Кръстьо Чуков
kris.chukov@abv.bg

**Ключови
думи:**

Анализ
Амортизация
Дълготрайни
материални
активи
Обращаемост
Ресурсна
ефективност
Разходна
ефективност
Рентабилност

Резюме

Обект на изследване в тази статия е амортизацията на дълготрайните материални активи. Изследва се връзката „Амортизация – обрращаемост – ефективност от използването на дълготрайните материални активи“. Капиталовата стойност, възплътена в дълготрайни материални активи, извършва своя кръгооборот и оборот именно чрез амортизацията. На тази основа се извеждат и представят показателите за обрращаемост на дълготрайните материални активи – времетраене на обрращаемостта и скорост на обрращаемост. Представена е методика за анализ на обрращаемостта на дълготрайните материални активи, позволяваща да се установява и оценява влиянието на два фактора: 1) промени в структурата на дълготрайните материални активи и 2) промени в индивидуалната (по отделни групи дълготрайни материални активи) скорост на обрращаемост.

Централно място се отделя на показателя „Амортизация, падаща се на един лев продажби“. Чрез обвързване на обрращаемостта с ефективността от използването на дълготрайните материални активи като ресурс е изведен и предложен модел за анализ на амортизацията, падаща се на един лев продажби, позволяващ да се установява и дава оценка за влиянието на два фактора върху динамиката на показателя: 1) промени в обрращаемостта и 2) промени в ефективността от използването на дълготрайните материални активи.

Като съставен елемент на показателя „Пълна себестойност на 100 лева продукция“ амортизацията на един лев продажби се представя като фактор за динамиката на рентабилността на продажбите.

Методиките за анализ на обрращаемостта на дълготрайните материални активи и за анализ на амортизацията, падаща се на един лев продажби, са изяснени с подходящ формулен апарат и са илюстрирани с конкретни числови примери.

Въведение

Както е известно, преобладаващата част от дълготрайните материални активи подлежат на амортизиране. Останалата част са неамортизируеми дълготрайни материални активи, което произтича от обстоятелството, че те вече са напълно амортизирани – до тяхната остатъчна стойност, или пък запазват потребителната си стойност в процеса на тяхното използване. Конкретният състав на неамортизируемите дълготрайни материални активи се посочва в действащите счетоводни стандарти (т. 1 от СС 4 – *Отчитане на амортизациите*).¹

Амортизацията – това е разходът, признат за отчетния период, получен в резултат на разсрочване на амортизируемата стойност на даден актив през предполагаемия му срок на годност.² Амортизацията е систематичното разпределение на амортизируемата сума на актива през полезния му живот.³

Обект на изследване в тази статия е именно амортизацията на дълготрайните материални активи (ДМА), а целта – да се изследва връзката „амортизация – обръщаемост – ефективност от използването на ДМА“. Съобразно това поставените за решаване задачи са:

- 1) да се обосноват и представят показателите за обръщаемост на ДМА;
- 2) да се представи методика за анализ на обръщаемостта на ДМА;
- 3) на базата на обвързване на обръщаемостта с ефективността от използването на ДМА като ресурс да се изведат и предложат модел и методика за анализ на разходната ефективност на ДМА, представена чрез показателя „Амортизация, падаща се на един лев продажби“.

1. Методи за амортизация. Определяне на годишната амортизация за целите на анализа

Общият стойностен размер на амортизацията на ДМА за даден отчетен период намира счетоводен израз по дебита на сметка „Разходи за амортизация“ (откъдето се посочва и в отчета за приходите и разходите, респ. отчета за доходите) и по кредита на сметка „Амортизация на дълготрайни материални активи“.

Стойностният размер на амортизацията по принцип зависи от амортизационната сума и амортизационната норма,⁴ но **за отделните отчетни периоди** (подчертаното е от мен – К.Ч.) в рамките на икономически обоснования и възприет срок за амортизиране (т.е.

¹ Обн., ДВ, бр. 30 от 07.04.2005 г., изм., ДВ, бр. 86 от 26.10.2007 г., Душанов, И., Б. Брезоева. Новата нормативна уредба на счетоводството: Закон за счетоводството, Национални счетоводни стандарти, Коментари и разяснения, С. Тракия – М, 2016, с. 155

² Душанов, И., Б. Брезоева. Цит. труд, с. 156

³ Международни стандарти за финансови отчети, ДВ, бр. 66 от 2006 г., притурка към Постановление на МС 207 от 7 август 2006 г., с. 267.

⁴ При метода на намаляващия се остатък (константно-дегресивния метод) база за определяне на амортизацията е неамортизируемата стойност за всяка година от възприетия амортизационен срок.

амортизационната квота) зависи и от приетите и прилагани методи за амортизация. В СС 4 – *Отчитане на амортизацията* са регламентирани две основни групи методи за амортизация – линейни и нелинейни. От своя страна нелинейните методи за амортизация се разделят на две подгрупи:

- 1) намаляващи нелинейни методи за амортизация и
- 2) увеличаващи нелинейни методи за амортизация.

Към първата подгрупа се отнасят:

- методът на намаляващия се остатък (константно-дегресивен метод);
- методът на равномерното намаляване;
- методът на неравномерното намаляване и
- методът на намаляващата се сума на числата.

Към втората подгрупа се включват:

- методът на равномерното увеличаване;
- методът на неравномерното увеличаване и
- методът на увеличаващата се сума на числата.

Предприятието може да прилага различни методи за амортизация за различните групи от сходни по предназначение активи. За една и съща група сходни активи не се допуска прилагането на различни методи за амортизация,⁵ защото те са в една категория амортизируеми активи съгласно изискванията, посочени в чл. 55 от Закона за корпоративното подоходно облагане, където са посочени годишните данъчни амортизационни норми по категории амортизируеми активи.⁶

За всяка група сходни активи може да се изчисляват амортизационните квоти и неамортизираните стойности за отделните години при използването на различните методи за амортизация. Получените резултати могат да бъдат подложени на сравнителен анализ с цел обосновка на решение за това кой метод за амортизация да бъде възприет и използван.

Изменението в амортизационните квоти зависи не само от изменението в амортизационните норми (което е различно при различните методи за амортизация), но и от самата динамика на ДМА в рамките на съответния отчетен период. За да се установи стойностният размер на годишната амортизация с отчитане динамиката на ДМА, може да се използва формулата:

$$AM = \frac{A_0 \times A_n}{100} + \frac{A_p \times A_n \times T_p}{100 \times 12} - \frac{A_i \times A_n \times T_i}{100 \times 12} \quad (1)$$

където:

⁵ За подробности вж. Душанов, И., М. Димитров. Курс по счетоводство на предприятието, С., „Ромина“, 2011, с. 154.

⁶ Закон за корпоративното подоходно облагане, обн., ДВ, бр. 105 от 22.12.2006, с последни изм. и доп., ДВ, бр. 104 от 30.12.2022 г.

АМ е стойността на годишната амортизация;

A_0 , A_p и A_i – амортизационната сума на ДМА съответно в началото на годината, на постъпилите през текущата година и на излезлите през текущата година ДМА (с неизтекъл амортизационен срок);

A_n – амортизационната норма;

T_p – броят на месеците⁷, през които ще функционират постъпилите ДМА;

T_i – броят на месеците, през които няма да функционират излезлите ДМА.

2. Относно обръщаемостта на ДМА и показателите за нейното измерване

Изменението в размера на амортизацията през различните отчетни периоди е пряко свързано с обръщаемостта на ДМА. Във връзка с това бихме отбелязали, че в литературата⁸ е разпространено становище, че показателите за оборота на ДМА (а и въобще на дълготрайните активи) се определят на основата на приходите, т.е. като отношение на нетния размер на приходите от продажби на продукцията⁹ към стойностния размер на ДМА. В случая става въпрос за наименованието „оборот на основния производствен капитал“, т.е. капиталът, който е вложен в ДМА и е ангажиран в основната дейност на предприятието. Според нас основателно е твърдението за **формалността** на подобна формулировка¹⁰, защото наименованието „оборот на капитала“ на този показател не отговаря на неговото съдържание. Това е така, защото част от производствения капитал – този, който е вложен в ДМА, взема участие в кръгооборота на капиталовата стойност само с размера на амортизацията на тези активи.¹¹ На това именно основание могат да се конструират показателите за характеризиране на обръщаемостта на ДМА. Тези показатели са:

1. Времетраене на обръщаемостта (T^{ob}).

2. Скорост на обръщаемост (V^{ob}).

Тези два показателя могат да се изчислят чрез формулите:

⁷ Въпросът за броя на месеците е нормативно определен – (вж. чл. 58, ал. 1 от ЗКПО) – начисляването на данъчна амортизация започва от началото на месеца, в който данъчният амортизируем актив е въведен в експлоатация, или от началото на следващия месец. Датата на въвеждане в експлоатация следва да е документално обоснована.

⁸ Напр. вж. Динев, Д., Д. Ненков. Финанси на съвременната фирма, Консултантска фирма ДДС, С., 1992, с. 246; Зудилин А., П. Анализ хозяйственной деятельности предприятия в развитых капиталистических стран, М., 1986, с. 93; Николов, Н. Финансов анализ на стопанската дейност на предприятията, С., УИ „Стопанство“, 1993, с. 40.

⁹ В статията се касае за предприятия с основна промишлена дейност – производство и продажби на продукция.

¹⁰ Георгиев, Г. Стопанският анализ на предприятието, В., 1940, с. 123.

¹¹ Всъщност отношението между нетния размер на приходите от продажби на продукцията и средния размер на дълготрайните материални активи изразява ресурсната ефективност на тези активи, или това е показателят коефициент на натовареност. Обратният показател е коефициент на поглъщаемост. За тези показатели става въпрос по-нататък в изложението.

$$T^{ob} = \frac{\overline{DMA}}{AM} \quad \text{и} \quad (2)$$

$$V^{ob} = \frac{AM}{\overline{DMA}} \quad (3)$$

където:

\overline{DMA} е средногодишният стойностен размер на ДМА по амортизируемата стойност;

AM – размерът на годишната амортизация.

От своя страна средногодишният стойностен размер на ДМА (\overline{DMA}) може да се изчисли чрез формулата:

$$\overline{DMA} = DMA_0 + \frac{DMA_p \times T_p}{12} - \frac{DMA_i \times T_i}{12} \quad (4)$$

където:

DMA_0 е стойностният размер на ДМА в началото на годината;

DMA_p – стойностният размер на постъпилите през годината ДМА;

DMA_i – стойностният размер на излезлите през годината ДМА;

T_p и T_i – вече изяснените по-горе символи.

Показателят за времетраенето на обръщаемостта показва времето (в години), в продължение на което се извършва един пълен оборот на стойността на ДМА.

Показателят за скоростта на обръщаемост показва каква е частта на извършения оборот от ДМА за съответния отчетен оборот от пълния оборот на стойността на ДМА през целия амортизационен срок.

Пример: (по данните от таблица 1)

Въз основа на тези данни се установява, че обръщаемостта на ДМА е, както следва:

Таблица 1 (хил.лв.)

Показатели	Предходна година	Текуща година
1. Средногодишен размер на ДМА	80000	75000
2. Сума на амортизацията	14378	15774

1. Времетраене на обръщаемостта

За предходната година:

$$T_0^{ob} = \frac{\overline{DMA}_0}{AM_0} = \frac{80000}{14378} = 5,56 \text{ години}$$

За текущата година:

$$T_1^{\text{ob}} = \frac{\overline{DMA}_1}{AM_1} = \frac{75000}{15774} = 4,75 \text{ години}$$

2. Скорост на обращаемост

За предходната година:

$$V_0^{\text{ob}} = \frac{AM_0}{DMA_0} = 0,1797$$

За текущата година:

$$V_1^{\text{ob}} = \frac{AM_1}{DMA_1} = 0,2103$$

Получените данни за изчислените показатели показват, че има ускоряване на обращаемостта на ДМА през текущата в сравнение с предходната година. Времетраенето на обращаемостта е намалена с 0,81 години, респ. 292 дни $[(4,75 - 5,56) \times 360]$. Това означава, че се намалява времето за извършването на един пълен оборот на ДМА, респ. времето на пренасянето на амортизируемата стойност върху себестойността на продукцията. Чрез втория показател това ускоряване означава, че за предходната година частта на извършения оборот на ДМА от пълния оборот е 17,97%, а за текущата година тази част е 21,03%, т.е. увеличението е с 3,06 пункта (21,03% – 17,97%).

3. Установяване влиянието на факторите върху ускоряването/ забавянето на обращаемостта на ДМА

ДМА са разнообразни по своя състав и предназначение. Съобразно обективния процес на материалното и моралното износване на различните групи и видове ДМА, икономически обосновано и (както бе посочено) законодателно допустимо е използването на различни методи за амортизация. Това води и до различия в скоростта на обращаемост на различните групи ДМА. Средната за предприятието скорост на обращаемост на ДМА (\overline{V}^{ob}) може да се представи чрез формулата:

$$\overline{V}^{\text{ob}} = \frac{\sum D_i \times V_i^{\text{ob}}}{100} \quad (5)$$

където:

D_i е структурата на ДМА, характеризираща относителния дял на отделните групи ДМА в общия им стойностен размер;

V_i^{ob} – индивидуалната (по отделни групи ДМА) скорост на обращаемост.

Чрез методите за детерминиран факторен анализ може да се установи и даде оценка за влиянието на два фактора върху ускоряването или забавянето на обращаемостта на ДМА:

- 1) промени в структурата на ДМА и

2) промени в индивидуалната (по отделни групи ДМА) скорост на обращаемост.

Пример: (по данните от таблици 2 и 3)

По данните от таблици 2 и 3 може да се определи скоростта на обращаемост по отделни групи ДМА (табл. 4).

Таблица 2

Групи дълготрайни материални активи	Среден размер на дълготрайните материални активи			
	предходна година		текуща година	
	хил.лв.	отн.дял	хил.лв.	отн.дял
I. Сгради и съоръжения	19520	24,40	17400	23,20
II. Машини и оборудване	44480	55,60	44850	59,80
III. Транспортни средства, без автомобили	3360	4,20	2775	3,70
IV. Компютри	3840	4,80	3075	4,10
V. Автомобили	1680	2,10	1725	2,30
VI. Други дълготрайни материални активи	7120	8,90	5175	6,90
Всичко	80000	100,00	75000	100,00

Таблица 3

Групи дълготрайни материални активи	Амортизация за годината			
	предходна година		текуща година	
	хил.лв.	отн.дял	хил.лв.	отн.дял
I. Сгради и съоръжения	742	5,16	609	3,86
II. Машини и оборудване	10675	74,25	12558	79,61
III. Транспортни средства, без автомобили	235	1,63	222	1,41
IV. Компютри	1536	10,68	1384	8,77
V. Автомобили	336	2,34	380	2,41
VI. Други дълготрайни материални активи	854	5,94	621	3,94
Всичко	14378	100,00	15774	100,00

Таблица 4

<u>За предходната година</u>		<u>За текущата година:</u>	
I.	742: 19520 = 0,038	I.	609: 17400 = 0,035
II.	10675: 44480 = 0,24	II.	12558: 44850 = 0,28
III.	235: 3360 = 0,07	III.	222: 2775 = 0,08
IV.	1536: 3840 = 0,40	IV.	1384: 3075 = 0,45
V.	336: 1680 = 0,20	V.	380: 1725 = 0,22
VI.	854: 7110 = 0,12	VI.	621: 5175 = 0,12

Въз основа на получените данни от таблица 4 и данните за структурата на ДМА от таблица 2, използвайки формула (5), най-напред

изчисляваме скоростта на обращаемост на цялата съвкупност от ДМА за двете последователни години.

За предходната година:

I.	24,40 x 0,038	=	0,9272
II.	55,60 x 0,24	=	13,344
III.	4,20 x 0,07	=	0,294
IV.	4,80 x 0,40	=	1,92
V.	2,10 x 0,20	=	0,42
VI.	<u>8,90 x 0,12</u>	=	<u>1,068</u>
	100,00		17,9732

$$\overline{V_0^{ob}} = \frac{\sum D_0 \times V_0^{ob}}{100} = \frac{17,9732}{100} = 0,1797$$

За текущата година:

I.	23,20 x 0,035	=	0,812
II.	59,80 x 0,28	=	16,744
III.	3,70 x 0,08	=	0,296
IV.	4,10 x 0,45	=	1,845
V.	2,30 x 0,22	=	0,506
VI.	<u>6,90 x 0,12</u>	=	<u>0,828</u>
	100,00		21,031

$$\overline{V_1^{ob}} = \frac{\sum D_1 \times V_1^{ob}}{100} = \frac{21,031}{100} = 0,2103$$

Както се вижда, получаваме същите величини за показателя „Скорост на обращаемост на ДМА“. Както беше установено, ускоряването на обращаемостта възлиза на 3,06 пункта $[(0,2103 - 0,1797) \times 100]$. Това ускоряване се дължи на влиянието на горепосочените два фактора. За да се установи влиянието на всеки един от тези два фактора, предварително трябва да се определи условната скорост на обращаемост – при структура на ДМА за текущата година, но при скорост на обращаемост по отделни групи ДМА за предходната година, т.е.:

$$\overline{V_{us}^{ob}} = \frac{\sum D_1 \times V_0^{ob}}{100} \quad (6)$$

Изчисляване на условната скорост на обращаемост:

I.	23,20 x 0,038	=	0,8816
II.	59,80 x 0,24	=	14,352
III.	3,70 x 0,07	=	0,259
IV.	4,10 x 0,40	=	1,64
V.	2,30 x 0,20	=	0,46
VI.	<u>6,90 x 0,12</u>	=	<u>0,828</u>
	100,00		18,4206

$$V_{us}^{ob} = \frac{18,4206}{100} = 0,1842$$

Влияние на първия фактор: това е разликата между условната скорост на обращаемост и скоростта на обращаемост на ДМА от предходната година, т.е.

$0,1842 - 0,1797 = + 0,0045$ или 0,45 процентни пункта ускорение на обращаемостта в резултат на промените в структурата на ДМА.

Влияние на втория фактор:

Определя се като разлика между фактическата и условната скорост на обращаемост на ДМА, т.е.

$0,2103 - 0,1842 = + 0,0261$ или 2,61 пункта ускорение на обращаемостта в резултат на промените в индивидуалната (по отделни групи) обращаемост на ДМА.

Или комплексното влияние на двата фактора възлиза на 3,06 пункта ускорение на обращаемостта на ДМА $[(+0,45) + (+2,61)]$, колкото беше установено по-горе.

4. Модел и методика за анализ на показателя „Амортизация, падаща се на един лев продажби“ като обект на анализа

Във връзка с ефективността на основната промишлена дейност е показателят „Амортизация, падаща се на един лев продажби“ (AM^{1LB}). Изчислява се като отношение на разходите за амортизация към нетните приходи от продажби на продукцията (O), т.е.:

$$AM^{1LB} = \frac{AM}{O} \quad (7)$$

За целите на анализа на динамиката на този показател интерес представлява обвързването на обращаемостта с ефективността от използването на ДМА като ресурс. Ако разделим или умножим числителя и знаменателя на показателя със средния размер на ДМА се получава зависимост, която може да се представи чрез аналитичните модели:

$$\frac{AM}{O} = \frac{AM}{DMA} : \frac{O}{DMA} \quad (8)$$

$$\text{или } \frac{AM}{O} = \frac{AM}{DMA} \times \frac{DMA}{O} \quad (9)$$

където:

$\frac{O}{DMA}$ е коефициентът на натовареност на ДМА, а

$\frac{DMA}{O}$ – коефициентът на поглъщаемост.

За илюстрация ще използваме примерните данни, съдържащи се в таблица 5.

Таблица 5

Показатели	Предходна година	Текуща година	Отклонение	Процент на динамика
Исходни данни, хил.лв:				
1. Среден размер на дълготрайните материални активи	80000	75000	-5000	93,75
2. Амортизация	14378	15774	+1396	109,71
3. Нетни приходи от продажби на продукцията	120000	123060	+3060	102,55
Допълнително изчислени показатели:				
4. Амортизация, падаща се на един лев продажби, лв. (пок. 2 : пок. 3)	0,1198	0,1282	+0,0084	107,01
5. Скорост на обращаемост (пок.2 : пок.1)	0,1797	0,2103	0,0306	117,03
6. Коефициент на натовареност, лв. (пок.3 : пок.1)	1,50	1,6408	+0,1408	109,39
7. Коефициент на поглъщаемост, лв. (пок.1 : пок.3)	0,6667	0,6095	-0,0572	91,42

От данните в таблицата се вижда, че амортизацията, падаща се на един лев продажби, се е увеличила с 0,0084 лв. Това увеличение се дължи на факторите:

- 1) ускоряване обращаемостта на ДМА, и
- 2) повишаване на ефективността от използването на ДМА.

За установяване на влиянието на всеки един от тези два фактора чрез метода на верижното заместване ще използваме зависимостта, изразена чрез формула 8.

За целта предварително трябва да се изчисли условна величина на показателя „Амортизация, падаща се на един лев продажби” ($AM_{us}^{1лв}$), т.е.

$$AM_{us}^{1лв} = \frac{AM_1}{DMA_1} : \frac{O_0}{DMA_0} \quad (10)$$

$$AM_{us}^{1лв} = \frac{0,2103}{1,50} = 0,1402 \text{ лв.}$$

Влияние на първия фактор:

0,1402 – 0,1198 = +0,0204 лв. увеличение на амортизацията на всеки лев продажби в резултат на ускоряване на обращаемостта на ДМА.

Влияние на втория фактор:

0,1282 – 0,1402 = –0,0120 лв. Полученият резултат означава, че в резултат на повишаването на ефективността от използването на ДМА амортизацията на всеки лев продажби се е намалила с 0,0120 лв.

Или общо, увеличението на амортизацията на един лев продажби е 0,0084 лв. [(+0,0204) + (-0,0120)].

Анализът на показателя „Амортизация, падаща се на един лев продажби“ може да се задълбочи по отношение на факторите и причините, влияещи върху динамиката на скоростта на обръщаемост на ДМА, както и върху динамиката на коефициента на натовареност на ДМА. По-горе бяха разгледани факторите, влияещи върху скоростта на обръщаемост на ДМА. Що се отнася до коефициента на натовареност, основните фактори, влияещи върху неговата динамика, са:¹²

1) промени в структурата на ДМА, изразена чрез относителния дял на активната част на производствените машини и оборудване в общия размер на ДМА;

2) промени в коефициента на производствените мощности на машините и оборудването;

3) промени в равнището на екстензивното използване на производствените мощности;

4) промени в равнището на интензивното използване на производствените мощности.

Зависимостта, изразена чрез аналитичните модели (8) и (9), както и получените резултати от конкретно извършения анализ показват, че с ускоряването на обръщаемостта на ДМА се увеличава и размерът на пренесената стойност (амортизацията) в стойността на продажбите. Същевременно, с повишаването на ефективността от използването на ДМА, се намалява амортизацията, падаща се на един лев продажби. По този начин чрез повишаване на ефективността от използването на ДМА може успешно да се противодейства на ускорената амортизация.

5. Амортизацията, падаща се на един лев продажби – фактор за рентабилността на продажбите

Амортизацията на един лев продажби е съставна част от показателя „Себестойност на 100 лева продажби“ (S^{100}). Последният се изчислява като процентно отношение на себестойността на продадената продукция (S) към нетните приходи от продажби на продукцията, т.е.

$$S^{100} = \frac{S \times 100}{O} \quad (11)$$

За целите на анализа на себестойността на 100 лева продажби може да се използват различни групировки на разходите, формиращи себестойността на продадената продукция.¹³ Тук ще посочим групировката на разходите на: разходи за материали (M), разходи за амортизация (AM), разходи за жив труд – за възнаграждения и осигуровки на персонала (RZOS) и други разходи (DR). В такъв случай показателят

¹² Чуков, К. Ефективност от използването на основните производствени фондове, С., УНСС, Институт за следдипломна квалификация, 1991, с. 55 – 62.

¹³ Чуков, К. Финансово-стопански анализ, УИ „Стопанство“, С., 2011, с. 97 – 100.

„Себестойност на 100 лева продажби” може да се представи като сума, умножена по 100, от показателите:

- 1) Материалоемкост на продукцията ($\frac{M}{O}$);
- 2) Амортизация, падаща се на един лев продажби ($\frac{AM}{O}$);
- 3) Разходи за жив труд, падащи се на един лев продажби ($\frac{RZOS}{O}$);
- 4) Други разходи, падащи се на един лев продажби ($\frac{DR}{O}$), т.е.

$$S^{100} = \left(\frac{M}{O} + \frac{AM}{O} + \frac{RZOS}{O} + \frac{DR}{O} \right) \times 100 \quad (12)$$

От своя страна разликата между 100% и себестойността на 100 лева продажби е рентабилността на продажбите (печалбата на 100 лева нетни приходи от продажби на продукцията). Следователно амортизацията, падаща се на един лев продажби, е и фактор, влияещ върху динамиката на рентабилността на продажбите. Всяко намаление на амортизацията на един лев продажби води до същото намаление на себестойността на 100 лева продажби и съответно – до увеличение на рентабилността на продажбите и обратно.

Заключение

Като обобщение следва да се отбележи, че логиката на изследваната връзка се изразява в това, че посредством амортизацията се осъществяват кръгооборотът и оборотът на капиталовата стойност, въплътена в ДМА. На това основание се конструират показателите за обращаемостта на ДМА. Същевременно обращаемостта, както и ресурсната ефективност от използването на ДМА се явяват преки фактори за динамиката на амортизацията, падаща се на един лев продажби. От своя страна, бидейки съставна част на пълната себестойност на 100 лева продукция, амортизацията, падаща се на един лев продажби, е пряк фактор за динамиката на рентабилността на продажбите.

Библиографска справка:

1. Георгиев, Г. (1940). *Стопанският анализ на предприятието*, В.
2. Динев, Д., Д. Ненков (1992). *Финанси на съвременната фирма, Консултантска фирма ДДС*, С.
3. Душанов, И., Б. Брезоева (2016). *Новата нормативна уредба на счетоводството: Закон за счетоводството, Национални счетоводни стандарти, Коментари и разяснения*, С. Тракия – М.
4. Душанов, И., М. Димитров (2011). *Курс по счетоводство на предприятието*, С., Ромина.
5. *Закон за корпоративното подоходно облагане, обн., ДВ, бр. 105 от 22.12.2006 г., с посл. изм. и доп., ДВ, бр. 104/30.12.2022 г.*

6. Зудилин А., П. (1986). Анализ хозяйственной деятельности предприятия в развитых капиталистических стран, М.
7. Международни стандарти за финансови отчети, ДВ, бр.66/2006 г., притурка към ПМС 207/7.08.2006 г.
8. Николов, Н. (1993). Финансов анализ на стопанската дейност на предприятията, С., УИ Стопанство.
9. Чуков, К. (1991). Ефективност от използването на основните производствени фондове, С., УНСС, Институт за следдипломна квалификация.
10. Чуков, К. (2011). Финансово-стопански анализ, С., УИ Стопанство.

ABOUT THE AMORTISATION – TURNOVER – EFFICIENT USE OF FIXED TANGIBLE ASSETS RELATIONSHIP

Prof. Krastyo Chukov, PhD

kris.chukov@abv.bg

Keywords:	Summary
<p>Analysis</p> <p>Amortization</p> <p>Fixed Tangible Assets</p> <p>Turnover</p> <p>Resource Efficiency</p> <p>Cost Efficiency</p> <p>Profitability</p>	<p>The object of study in this publication refers to the amortization of fixed tangible assets. It studies the amortization – turnover – efficient use of fixed tangible assets relationship. The capital value embodied in fixed tangible assets completes its cycle and turnover exactly through amortization. On such basis, the author determines and presents the indicators for fixed tangible asset turnover – turnover duration and turnover speed. He presents a methodology for analysis of fixed tangible asset turnover that allows to identify and evaluate the impact of two factors: 1) changes in the structure of fixed tangible assets, and 2) changes in the individual (by groups of fixed tangible assets) turnover speed.</p> <p>The article highlights the indicator ‘amortization attributable to sales of BGN 1’. By means of binding turnover and efficient use of fixed tangible assets as resources, the author develops and suggests a model for analysis of amortization attributable to sales of BGN 1, which allows to identify and evaluate the impact of two factors on the dynamics of this indicator: 1) changes in turnover, and 2) changes in the efficient use of fixed tangible assets.</p> <p>As a constituent element of the indicator ‘full cost per production of BGN 100’, the amortization attributable to sales of BGN 1 is presented as a factor for the sales profitability dynamics.</p> <p>The methodologies for analysis of fixed tangible asset turnover and for analysis of amortization attributable to sales of BGN 1, are explained with appropriate formulas and are illustrated with specific number examples.</p>